

การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย
บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
A Study of tradition of North-Eastern Saraphan recitation: A Case of
Phu Thai Ethnic People, Pla Lo Village, Tambon Pla Lo, Amphoe
Waraitchaphum, Sakhon Nakhon Province

สถิตย์ ภาคมฤค¹

Satit Pakmaluk

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน ของชาวผู้ไทย มีรูปแบบของการสวด 2 กลุ่ม คือ การสวดเดี่ยว และการสวดกลุ่ม นอกจากนี้ยัง พบว่ามีการสวดภาษาบาลีที่เป็นบทสวดมนต์ปกติเป็นทำนอง สรภัญญ์อีสานอีกด้วย ทั้งนี้จากการ วิเคราะห์จะเห็นถึงองค์ประกอบสวดสรภัญญ์อีสานซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้สวด 2) ขั้นตอนไม้ และ 3) บทสวดสรภัญญ์อีสาน อนึ่งทำนองการสวดสรภัญญ์อีสานมี 2 ลักษณะ คือ ทำนองกำกับบทสวด และทำนองอิสระ ส่วนประเพณีการสวดสรภัญญ์อีสานมี 3 วาระ คือ การสวดในงานบุญประเพณี การสวดในวันพระ และการสวดในการแข่งขัน การดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวด สรภัญญ์อีสานมี 3 ประเด็น คือ 1.สถานภาพของการดำรงอยู่ การสวดสรภัญญ์อีสานนั้นยังมีอยู่ที่ ชัดเจนและใช้สืบทอดโดยคนในสังคมให้ความเคารพและนิยมการขับสวด 2.ลักษณะการดำรงอยู่ ปรากฏพบ 3 ลักษณะ คือ ดำรงอยู่ในฐานะบทสวดทางศาสนา ดำรงอยู่ในฐานะองค์ประกอบของ พิธีกรรม และดำรงอยู่ในฐานะมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่น 3. ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่คือความเชื่อ เรื่องบุญกุศล ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการสวดอย่างต่อเนื่อง 4. การสืบทอดมี 2 ประการ คือ มิติผู้สืบทอดและ มิติลักษณะสืบทอด

คำสำคัญ (Keywords): การสวดสรภัญญ์อีสาน; ผู้ไทย; การศึกษาวัฒนธรรม

Received: 2023-04-27 Revised: 2023-07-03 Accepted: 2023-07-03

¹ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Teaching Thai Language Department, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: Satitpakmaluk@gmail.com

Abstract

A study cultural of E-san soraphan prayer : a case study Phuthai ethnics group in Bann Plalo, Tambol Plalo, Warichaphum Districs, Sakon Nakhon province. The findings of this research were as follows: Cultural of E-san soraphan prayer of Phuthai Ethnics has a form of prayer 2 groups. Is a single prayer and groups prayer. In addition found that : have a Pali prayer that is a regular chanting to it is a melody in E-san soraphan. From analysis to see that configuration of E-san soraphan prayer. A contain 1) The prayer 2) flower set and 3) E-san soraphan prayer. lincidentally melody of E-san soraphan pryer have a 2 feature is melody regulate psalms and free melody. Traditions of E-san soraphan pryer have 3 term is the hymns in religious ceremony tradition, hymns in Buddhism day and hymns in tournament. Existence and inheritance of cultural of E-san soraphan prayer has 3 issue. Is a status of existence, E-san soraphan prayer there are clearly and sequentially used. The people in society are respect and prayer popularity. 2. The existence found that 3 characteristics is existence in a hymns of religious. Existence in a position of hymns of religious. Existence in a position of element of ritual. And existence in a position of entertainment for local social. 3. The supplementary factor in existence is the belief in merit. As a helps in constant prayers 4. The inheritance has 2 aspects is the successor dimension and dimension inheritance.

Keywords: E-san soraphan; Phuthai; A study cultural

บทนำ (Introduction)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีวรรณกรรมหลายประเภทที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อใช้สั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาให้อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและยังรังสรรค์ขึ้นเพื่อความบันเทิงและเป็นพุทธบูชา บรรดาวรรณกรรมที่เล่าสืบต่อกันมาประเภท มุขปาฐะ ก็พัฒนาไปสู่การบันทึกเป็นลายลักษณ์ลงในวัสดุต่าง ๆ เพื่อบอกเล่าเรื่องราว วิทยาการ และองค์ความรู้ ต่าง ๆ ไปยังผู้อ่านและอนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้กัน สรรพคุณเป็นวัฒนธรรมทางการใช้ภาษาของชาวอีสานที่สะท้อนแนวคิดและรูปแบบการใช้ภาษาซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา ความสุนทรีย์ ในท่วงทำนองการกล่อมใจและปลอบประโลมสังคมอีสาน การสวดสรรภัญญ์อีสานนั้นมีลักษณะคล้ายการสวดโอ้เอ้วิหารรายของภาคกลาง การร้องจ้อยทำนองธรรมของภาคเหนือ และการสวดด้านของภาคใต้ ซึ่งทุกภูมิภาคมีจุดประสงค์ในการสวดเช่นเดียวกัน คือ เพื่อเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธศาสนา (พระครูวุฒิธรรมโมภาส, 2553) ลักษณะการสวดสรรภัญญ์อีสานนั้นมีลักษณะทำนองเป็นแบบท้องถิ่นอีสาน กล่าวคือ เนื้อหาของบทสรรภัญญ์มีความสัมพันธ์กับศาสนา ความ เป็นอยู่ของสังคม และวัฒนธรรมประเพณี เป็นสื่อ นำพาให้เกิดความสามัคคีพร้อมกับการเรียนรู้ด้วย

ความสุนทรีย์ (รุจิรา วงศ์แก้ว, 2533) ความสุนทรีย์ในบทเพลงพื้นบ้านเป็นลักษณะเด่นชัดที่สำคัญและควรค่าต่อการอนุรักษ์สืบทอดซึ่งปัจจุบันยังมีผู้ให้ความสนใจและร่วมมือกันสืบสานและอธิบายความเป็นสุนทรีย์ที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสานผ่านการสวดสรภัญญะ การขับร้อง การขับลำนำ เป็นการถ่ายทอดความสุนทรีย์ให้บังเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีการเรียนรู้ธรรมชาติ สังคม และสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยสะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งมีความผสมผสานอย่างลงตัวและสามารถขับเคลื่อนให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นกลุ่มสังคมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งต้องมีการวางเงื่อนไขและกฎเกณฑ์เพื่อกำกับให้กลุ่มชนหรือสังคมสามารถดำรงอยู่และขับเคลื่อนพลังมหาชนเหล่านี้ไปได้

สังคมของมนุษย์ประกอบไปด้วยสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการปกครอง สถาบันศาสนา เป็นต้น แต่ละสถาบันล้วนทำหน้าที่ของตนและต้องมีความสอดคล้องกับสถาบันอื่น ๆ เพื่อบริหารจัดการองค์กรเหล่านั้นให้อยู่ได้และทำให้สถาบันมีความก้าวหน้ามีบทบาทอยู่คู่กับสังคมไทย สิ่งเหล่านี้เรียกว่าวัฒนธรรมของมนุษย์ (พระครูวุฒิชัยโมภาส, 2553) วัฒนธรรมของมนุษย์มีการเรียนรู้และพัฒนาเรื่อยมา มีการสืบทอดด้วยการบันทึกเรื่องราวของวัฒนธรรมเหล่านั้นโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารความหมายดังกล่าว มานิตย์ ไศกค้อ กล่าวว่า ภาษามีส่วนในการบันทึกวัฒนธรรมของคนยุคสมัยนั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจน อาทิสภาพบ้านเมือง ธรรมชาติ การเมืองการปกครอง ความเจริญรุ่งเรืองทางศาสนา เศรษฐกิจ การค้าขาย ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในยุคหนึ่งๆ เพื่อให้เข้าใจสภาพที่ปรากฏอย่างชัดเจน (มานิตย์ ไศกค้อ, 2552)

อนึ่ง ด้วยความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาที่แผ่ขยายไปทั่วในประเทศไทย คนไทยจึงได้เรียนรู้ความสำคัญและแนวการปฏิบัติศาสนกิจของพุทธศาสนาพร้อมทั้งมีการประยุกต์ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางสังคมและภาษาอันเป็นส่วนสำคัญในการเผยแผ่แนวคิดและคำสอนทางศาสนาโดยมีการสวดมนต์เป็นการรักษาคำสอนของพระศาสดาเอาไว้และยังใช้การสวดมนต์เป็นประโยชน์ต่อการเจริญสติและความระลึกตัวเองตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา จำแนกเป็น 3 หมวดคือ พระวินัยพระสุตตันตะและพระอภิธรรม ในหมวดพระวินัยปิฎก (เล่มที่ 5 มหาวรรค ภาค 2) กล่าวว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงต้นบรรทมแล้วทรงสนทนากับท่านพระโสณะว่า “ดูกรภิกษุเธอจงกล่าวธรรมตามถนัด” ท่านพระโสณะกราบทูลสนองพระพุทธบัญชาว่า “พระพุทธเจ้าข้า” แล้วได้สวดพระสูตรทั้งหลายอันมีอยู่ในอภิลักขิต จินตมถาสันโดยทำนองสรภัญญะ ครั้นจบสรภัญญะของพระโสณะพระผู้มีพระภาคทรงปราโมทย์โปรดประทานสาธุการว่า “ดีละ ดีละ ภิกษุ สูตรทั้งหลายที่มีในอภิลักขิตเธอเรียนมาดีแล้วทำไว้ในใจดีแล้ว ทรงจำได้แม่นยำดี เธอเป็นผู้ประกอบด้วยวาจาไพเราะเพราะพริ้ง ไม่มีโทษ ให้เข้าใจความได้แจ่มชัด”

ดังข้อความที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสรรเสริญพระโสณะที่สามารถสวดธรรมเป็นทำนองสรภัญญะได้อย่างน่าฟัง ความเชื่อเรื่องการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะหรือสรภัญญ์จึงเป็นที่นิยมในหมู่พุทธศาสนิกชน เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่มายัง

สุวรรณภูมิซึ่งก็คือประเทศไทยในปัจจุบันการประกอบศาสนกิจศาสนพิธีตามวิถีปฏิบัติของพุทธศาสนาด้วยการสวดทำนองสรภัญญะจึงแพร่มาสู่ประเทศไทยในคราวเดียวกันนั้น การรับอิทธิพลการสวดสรภัญญะนั้น ดังที่ แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2543) อธิบายว่า สรภัญญะเป็นทำนองการสวดที่มีมาพร้อมกับคัมภีร์ทางศาสนาโดยรับเอาวัฒนธรรมนี้มาพร้อมกับพุทธศาสนาซึ่งเป็นพัฒนาการมาจากการสวดมนต์ของพระสงฆ์ มีเนื้อหาเน้นการสร้างศรัทธา ในพุทธศาสนาและการอบรมขัดเกลาผู้คนได้เป็นอย่างดี แม้ว่าการสวดสรภัญญะในประเทศไทยไม่มีบันทึกช่วงระยะเวลาที่แน่นอน แต่ก็สันนิษฐานได้ว่าอย่างน้อยน่าจะเริ่มมีการสวดสรภัญญะในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งแต่เดิมสวดเฉพาะภาษาบาลีเท่านั้น ในชั้นหลังอุบาสกอุบาสิกา มีโอกาสร่วมสวดสรภัญญะด้วยจึงมีการปรับเปลี่ยนบทสรภัญญะให้เป็นภาษาไทย ส่วนการสวดสรภัญญะในภาคอีสานเข้าใจว่าพระภิกษุชาวอีสานที่เคยเข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนาในเมืองหลวงคงจำแบบอย่างแล้วนำไปประยุกต์ให้เข้ากับสำเนียงภาษาและทำนองดนตรีในท้องถิ่นของตนเอง (อุดม บัวศรี, 2537)

จังหวัดสกลนคร เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของภาคอีสาน มีประชาชน 3 กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน คือ กลุ่มผู้พูดภาษาตระกูลไท-ขร้า กลุ่มผู้พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร และกลุ่มต่างชาติ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนั้นยังแยกย่อยได้อีกหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายของจังหวัดสกลนคร กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยสามารถจำแนกตามการตั้งบ้านเมืองในอดีตได้ 3 ถิ่น คือ เมืองพรรณานิคม (บริเวณท้องที่อำเภอพรรณานิคมในปัจจุบัน) เมืองพังโคน (บริเวณท้องที่อำเภอพังโคนในปัจจุบัน) และเมืองวาริชภูมิ (บริเวณท้องที่อำเภอวาริชภูมิในปัจจุบัน) ทั้ง 3 ถิ่นนั้นปัจจุบันพื้นที่ที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ชัดเจนที่เห็นได้จากการจัดงานผู้ไทโลกคือ อำเภอวาริชภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตหมู่บ้านปลาไหล ตำบลโคกสะอาด เป็นชุมชนผู้ไทยที่มีการอนุรักษ์และสืบทอดการสวดสรภัญญะอีสานที่เด่นชัด ทั้งนี้เห็นได้จากการจัดประกวดในเทศกาลทางพุทธศาสนาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการจัดตั้งกลุ่มสรภัญญะประจำหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นในการอนุรักษ์และสืบทอดไปยังลูกหลานในชุมชน

จากความสำคัญและปัญหาดังที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสรภัญญะอีสานในจังหวัดสกลนครเพื่อรวบรวมตัวบทของสรภัญญะอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในจังหวัดสกลนครนั้นมาศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าให้เห็นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลกระทบต่อสังคม เพื่ออธิบายลักษณะวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานที่มีการปรับเปลี่ยน และพัฒนารูปแบบตลอดจนจุดมุ่งหมายของการสวดสรภัญญะเพื่อตอบสนองคุณค่าและรักษาประเพณีฐานทางสังคม และเป็นการสืบสานวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดการดำเนินงานของแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานของจังหวัดสกลนคร

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานของจังหวัดสกลนครตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยใช้วิธีการการเก็บข้อมูลภาคสนามซึ่งจำแนกรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดกลุ่มพื้นที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยนั้น มีการนำเสนอข้อมูลบางส่วนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ทั้งทางเอกสารและพยานพบเห็น อาทิ บางเขตอำเภอมีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยแต่ในข้อมูลของหน่วยงานราชการกลับแจ้งว่าไม่มี เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดแผนที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ชัดเจนด้วยการลงพื้นที่ภาคสนามและทำแผนที่ทางกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อความชัดเจนและถูกต้องของประชากรผู้ไทยในจังหวัดสกลนคร

เมื่อได้พื้นที่ชัดเจนแล้วผู้วิจัยจะสำรวจคณะสรัญญอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ทั้งจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) ซึ่งมีการบันทึกจากผู้รู้และผู้เรียบเรียง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มเป้าหมาย และเอกสารทุติยภูมิ (secondary source) ได้แก่ ตำราและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย เป็นต้น

การตรวจสอบรวบรวมข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของเอกสารที่นำมาศึกษาทั้ง 2 ประเภท ซึ่งจะตรวจสอบจากผู้รู้และผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) วัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานบ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

1.1) รูปแบบและขั้นตอนการสวดสรัญญอีสาน

1.2) ท่วงทำนองการสวดสรัญญอีสาน

1.3) ประเพณีการสวดสรัญญอีสาน

2) การดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

2.1) สภาพภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

2.2) ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

2.3) ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

2.4) การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสาน

ขั้นตอนที่ 2 การอธิบายภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานของวัฒนธรรมการสวดสรัญญอีสานที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมปัจจุบัน

จากการรวบรวมข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์โดยอาศัยมิติทางเวลาเป็นเครื่องบอกรูปแบบอดีต ปัจจุบันเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีการสภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมปัจจุบัน เป็นสิ่งที่สื่ออิทธิพลนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานในเขตจังหวัดสกลนคร

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีผลต่อสุขภาวะของคนในสังคม

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยต้องการศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีผลต่อสุขภาวะของคนในสังคม โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 แนวคิดสำคัญ คือ

- 3.1 สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน
- 3.2 ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน
- 3.3 ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน
- 3.4 การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน

ขั้นตอนที่ 4 วิพากษ์ผลการดำเนินงานโดยเจ้าของวัฒนธรรม

นำเอาผลการค้นพบจากขั้นตอนที่ 1-3 และข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัย กรรมการผู้ตรวจสอบงานวิจัยมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอแก่ผู้บอกข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและมุมมองทิศทางของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและประมวลผล

นำผลจากการดำเนินกิจกรรมขั้นตอนที่ 1-4 มาสังเคราะห์และสรุปผลพร้อมทั้งประมวลผลการดำเนินกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการและผู้ทรงคุณวุฒิประจำโครงการวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดทราบถึงวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1.1 การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานของบ้านปลาไหลเป็นการสวดเพียงกลุ่มบุคคลที่ไปทำบุญที่วัดเท่านั้น จากนั้นจึงพัฒนาเป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญ์อีสานและกลายเป็นคณะสรภัญญ์อีสานประจำหมู่บ้านในที่สุด ซึ่งมีวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานดังนี้

1.1.1 รูปแบบของการสวดสรภัญญ์อีสานกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย พบว่าสามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ การสวดเดี่ยวกล่าวคือมีผู้สวดเพียงคนเดียว และการสวดกลุ่มเป็นการสวดนับตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีการแบ่งหน้าที่เป็นผู้สวดนำและผู้สวดตาม

1.1.2 การสวดมนต์ภาษาบาลีเป็นทำนองสรภัญญ์อีสาน พบว่า มีการสวดภาษาบาลีที่เป็นบทสวดมนต์ปกติเป็นทำนองสรภัญญ์อีสานโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากพระสงฆ์ในวัดและปราชญ์ชาวบ้านสืบทอดเรื่อยมา

1.1.3 การสวดสรภัญญ์อีสานเนื้อหาอื่น ๆ พบว่า นอกจากสวดมนต์ภาษาบาลีเป็นทำนองสรภัญญ์อีสานยังมีการแต่งบทสวดเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานและมีเนื้อหาต่าง ๆ อาทิ นิทาน ชาดก กิจกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

1.1.4 องค์ประกอบสวดสรภัญญ์อีสาน พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ทั้งนี้ประกอบด้วย

1) ผู้สวด แม้ว่าคณะผู้สวดสรภัญญ์อีสานบ้านปลาไหลจะไม่กำหนดคุณสมบัติผู้สวดที่ชัดเจน แต่ก็มีข้อน่าสนใจในประเด็นที่กล่าวว่าจะต้องเป็นคน “ว่านอนสอนง่าย” คือรับฟังคำสอนคำเตือนของผู้ใหญ่ และไม่คะนองในวิชา ไม่หวนวิชา ทั้งยังต้องรักษาศีลห้าเพราะจะช่วยให้สามารถสวดได้ดี

2) ชันดอกไม้ นิยมใช้บายศรีศิลปะท้องถิ่นที่เรียกว่า “ชันหมากเบ็ง”

3) บทสวดสรภัญญ์อีสาน ประกอบด้วย บทบูชาไหว้ครู บทบอกบ้านบทธิบายธรรมะ บทชาดกหรือนิทานพื้นบ้าน บทเบ็ดเตล็ด และบทลา

1.1.5 ท่วงทำนองการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร การกำหนดทำนองของการสวดสรภัญญ์อีสาน พบว่า จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1) ทำนองกำกับบทสวด คือ ทำนองที่มีความจำเพาะกับบทสวดเท่านั้น ทั้งนี้เพราะบทสวดบางบทแต่งขึ้นมาเพื่อใช้ทำนองสวดเฉพาะเท่านั้น

2) ทำนองอิสระ คือ ทำนองที่ไม่มีกำหนดตายตัวว่าจะต้องใช้กำกับใดบทหนึ่งเท่านั้น ลักษณะเช่นขึ้นอยู่กับปฏิภาณของคณะผู้สวดสรภัญญ์อีสานพิจารณาเองมีความเหมาะสม

1.1.6 ประเพณีการสวดสรภัญญ์อีสานที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า มีการสวดใน 3 วาระ เป็นหลัก คือ

1) การสวดในงานบุญประเพณี

2) การสวดในวันพระ

3) การสวดในการแข่งขัน

1.2 การศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า สามารถจำแนกประเด็นของการดำรงอยู่และการสืบทอดได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1.2.1 สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า ชาวบ้านยังมีโน้ตศน์ต่อการสวดสรภัญญ์อีสานในฐานะที่เป็นเพลงสวดในศาสนายังมีสถานภาพการดำรงอยู่ที่ชัดเจนและใช้สืบเนื่องโดยคนในสังคมให้ความเคารพและนิยมการขับสวดตามชนบทที่มีอยู่เช่นนี้เรื่อยมา

1.2.2 ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานจำแนกลักษณะของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานได้ 3 ลักษณะ คือ

1) การดำรงอยู่ในฐานะบทสวดทางศาสนา พบว่า บทสวดสรภัญญ์อีสานยังคงเป็นบทที่สวดเพื่อเป็นพุทธบูชา และยังคงเริ่มต้นด้วยการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย และมีเพิ่มเติมบ้างในส่วนของ

บทสวดที่มีเนื้อหา นิทานหรือสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนเหตุการณ์ในสังคมท้องถิ่นหรือสังคมเมืองของตนเอง

2) การดำรงอยู่ในฐานะองค์ประกอบของพิธีกรรม พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานยังคงมีใช้ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคมของชาวไทย ตลอดจนเนื้อหาในบทสวดก็มีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมตามกาลเวลาและสภาพสังคมท้องถิ่น

3) การดำรงอยู่ในฐานะมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่น พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานมีลักษณะเป็นมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่นซึ่งชาวบ้านที่เกิดขึ้นเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจในงานพิธีกรรมทางพุทธศาสนา และตามลัทธิความเชื่อต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นตนเอง และพบว่า ชาวบ้านมีความนิยมฟังสวดสรภัญญ์อีสานในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานบุญต่าง ๆ ของชาวบ้านมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

1.2.3 ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน พบว่า การสวดสรภัญญ์อีสานมีปัจจัยเสริมคือ ค่านิยมท้องถิ่น เกิดจากความเคารพในศาสนาของท้องถิ่นที่จะพยายามสื่อออกมาในรูปของคุณค่าที่ได้รับจากการสวดสรภัญญ์อีสานโดยผ่านความเชื่อคือ “บุญ” ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการสวดอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.2.4 การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร พบว่า มีการสืบทอด 2 ประการ คือ

1) การสืบทอดในมิติผู้สืบทอด พบว่า มีการสืบทอดการสวดสรภัญญ์อีสานซึ่งสามารถจำแนกผู้สืบทอดได้ 2 กลุ่ม คือ

1.1) กลุ่มผู้สนใจ เป็นกลุ่มชาวบ้านปลาไหลที่มีความสนใจในการสวดสรภัญญ์อีสานซึ่งพบว่าเกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่นิยมมาทำบุญที่วัดเป็นประจำมีจุดเด่นตรงที่เกิดจากความสนใจและตั้งใจของผู้ที่จะสวดจึงทำให้มีระเบียบวินัยและขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมเพื่อให้สามารถสวดสรภัญญ์อีสานได้ และสามารถฝึกซ้อมและสวดได้หลายทำนองเพราะมีความสนใจเป็นฐานเดิมจึงทำให้กลายเป็นผู้แสวงหาความรู้และฝึกฝนเรื่อยมา

1.2) กลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มเยาวชนที่ชาวบ้านมีความตั้งใจที่จะช่วยให้เป็นผู้ช่วยสืบสานวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานต่อจากผู้สูงอายุ พบว่า การสืบทอดโดยเด็กและเยาวชนต่างก็มีมิติที่น่าสนใจ คือ

1.2.1) จุดเด่น พบว่า การที่มีผู้สืบทอดเป็นเด็กและเยาวชนเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเกิดค่านิยมที่ดีต่อการสวดสรภัญญ์อีสานจนกลายเป็นความชอบและสามารถสวดในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านอีกทั้งมีน้ำเสียงที่แจ่มใส แก้วเสียงที่ไพเราะสามารถขับสวดและเอื้อนได้อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้สูงอายุ

1.2.2) จุดควรพัฒนา พบว่า มีการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านการอนุรักษ์และในลักษณะการพัฒนาให้คงอยู่ในสังคมท้องถิ่นสืบต่อไปได้

1.2.5 การสืบทอดในมิติลักษณะสืบทอด พบว่า ลักษณะสืบทอดจำแนกได้ 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1) การสืบทอดที่มีลักษณะสมบูรณ์ พบว่า มีสืบทอดที่มีลักษณะสมบูรณ์โดยมีรูปแบบและลักษณะการสวดที่ถูกต้องตามแบบแผนที่มีการสืบทอดมาในอดีต จำแนกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1) องค์ประกอบการสวดสรภัญญ์อีสานที่สมบูรณ์ มีรักษาขนบการสืบทอดด้วยองค์ประกอบที่สมบูรณ์ และดำเนินการสืบทอดกันเรื่อยมา กล่าวคือมี ผู้สวด วาระในการสวด และเครื่องประกอบในการสวด

1.2) ลักษณะบทที่สวดมีความสมบูรณ์ พบว่า มีบทสวดสรภัญญ์อีสานที่ใช้สืบทอดในการสวดในชุมชนบ้านปลาไหลมาจนถึงปัจจุบันนั้นจะเป็นบทสวดที่มีใช้สืบมานานโดยจำแนกบทสวดเป็น 3 ลักษณะ คือ บทบูชาพระรัตนตรัย บท “บูชาดอกไม้” และสุดท้ายเป็นบทสวดที่มีเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอรรถรสและเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ

2) การสืบทอดที่มีการปรับเปลี่ยน พบว่า มีการสืบทอดที่มีลักษณะการปรับเปลี่ยนดังต่อไปนี้

2.1) องค์ประกอบของการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีการปรับเปลี่ยน โดยมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดในปัจจุบันเป็นที่นิยมและมีการปรับเปลี่ยนไปตามระยะเวลาที่สั้น แต่ไม่มีใครกำหนดได้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนเท่าใดและเมื่อใด โดยจำแนกประเด็นได้คือ กล่าวคือมี ผู้สวด วาระในการสวด และเครื่องประกอบในการสวด ที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ วาระในการสวดก็มีเพิ่มเติมจากเดิม คือ วาระในการประกวดแข่งขันทั้งนี้เพราะการแข่งขันเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถของชุมชนและจะช่วยให้คนภายนอกรู้จักและเข้าใจคนในชุมชนบ้านปลาไหลและวัฒนธรรมผู้ไทยของชุมชนบ้านปลาไหลอีกด้วย

ส่วนปรับเปลี่ยนคือ การแต่งกาย พบว่า การแต่งกายของผู้สวดที่ต้องใส่ชุดมีรูปแบบการแต่งกายที่เหมือนกันทั้งรูปทรง สี ลวดลาย เหมือนนักฟ้อนรำของนาฏศิลป์และมีการประดับตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ ที่เหมือนกันเพื่อให้เป็นระเบียบและมีความสวยงาม

2.2) ลักษณะบทสวดที่มีการเปลี่ยนแปลง พบว่า มีการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและเกิดเนื้อหาที่หลากหลายตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นและการปรับเปลี่ยนของวาระในการสวด เช่น บอกบ้าน บอกตัวและบทลา” เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยครั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยที่ค้นพบเป็นการศึกษาเชิงลึกในภาคสนามซึ่งเก็บข้อมูลด้วยกระบวนการสัมภาษณ์ ทำให้พบข้อมูลและสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาสู่กระบวนการวิเคราะห์อย่างมีคุณภาพได้อย่างเหมาะสม โดยกำหนดประเด็นเพื่ออภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้คือ

2.1 การวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ พบว่า งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร พบว่า การวิจัยนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า วัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานมีลักษณะ

คือ 1.1) รูปแบบของการสวดสรภัญญ์อีสานกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย 1.2) การสวดมนต์ภาษาบาลีเป็นทำนองสรภัญญ์อีสาน 1.3) การสวดสรภัญญ์อีสานเนื้อหาอื่น ๆ อาทิ นิทาน ชาตก เป็นต้น 1.4) องค์ประกอบสวดสรภัญญ์อีสาน ประกอบด้วย ผู้สวด ชันดอกไม้ และบทสวดสรภัญญ์อีสาน 1.5) ท่วงทำนองการสวดสรภัญญ์อีสาน คือ ทำนองกำกับบทสวด และทำนองอิสระ 1.6) ประเพณีการสวดสรภัญญ์อีสานที่สืบทอด คือ การสวดในงานบุญประเพณี การสวดในวันพระ และการสวดในการแข่งขัน และ 2) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร โดยผลการวิจัยที่กล่าวโดยสรุปข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยได้ข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้จำแนกออกเป็น 5 ประเด็น คือ 2.1) สถานภาพของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า ดำรงอยู่ที่ชัดเจนและใช้สืบเนื่อง 2.2) ลักษณะการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ พบว่า มี 3 ลักษณะ คือ การดำรงอยู่ในฐานะบทสวดทางศาสนา พบว่า บทสวดสรภัญญ์อีสานยังคงเป็นบทที่สวดเพื่อเป็นพุทธบูชา และยังคงเริ่มต้นด้วยการกล่าวบูชาพระรัตนตรัย การดำรงอยู่ในฐานะองค์ประกอบของพิธีกรรม และการดำรงอยู่ในฐานะมหรสพเพื่อสังคมท้องถิ่น 2.3) ปัจจัยเสริมในการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์คือ ค่านิยมท้องถิ่น ผ่านความเชื่อคือ “บุญ” ที่มีส่วนช่วยให้เกิดการสวดอย่างต่อเนื่อง 2.4) การสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์ มีการสืบทอด 2 ประการ คือ การสืบทอดในมิติผู้สืบทอดและการสืบทอดในมิติลักษณะสืบทอด

2.2 ข้อค้นพบใหม่ที่เกิดจากการวิจัย การศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านปลาไหล ตำบลปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร ทำให้เกิดข้อค้นพบใหม่ที่ช่วยเป็นข้ออธิบายถึงการดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน ดังนี้

“บทสวดสรภัญญ์อีสาน” มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะปัจจัยและวาระในการสวดสรภัญญ์อีสานมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาทิ การสวดในประเพณีหรือกิจกรรมอื่น ๆ และการประกวด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติของเนื้อหาและบทสวดตลอดจนรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อความเหมาะสมตามยุคสมัย

“ทำนองในการสวดสรภัญญ์อีสาน” กล่าวคือ เมื่อวิเคราะห์ลักษณะบทสวดแล้วจะพบว่าข้อมูลภาคสนามได้บ่งชี้ถึงจำนวนของบทสวดสรภัญญ์อีสานที่มีบทสวดจำนวนมากแต่ทำนองมีน้อยจึงพบว่าทำนองที่ใช้สวดนั้นจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทำนองที่ไม่เป็นอิสระ กล่าวคือ ทำนองเหล่านี้มีความจำเพาะเพียงบทที่แต่งขึ้นเท่านั้น เช่น บทสวดเรื่อง กาเหว่า หรือ บทสวดเรื่อง ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ เป็นต้น และทำนองอิสระ กล่าวคือ เป็นทำนองที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถสวดบทใดก็ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ทำนองทั้ง 2 ลักษณะที่กล่าวมานั้นไม่สามารถสืบทราบชื่อทำนองแต่เดิมได้ ทั้งนี้เพราะขาดการบันทึกไว้นั่นเอง

“เนื้อหาบทสวด” พบว่า เนื้อหาเป็น 4 กลุ่มคือ 1. กลุ่มศาสนา จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ อาทิ คำสอนทางศาสนา นิทานชาตก ตำนาน และประเพณีทางศาสนา 2. กลุ่มนิทาน

ท้องถิ่น เป็นเนื้อหาที่เล่าเรื่องราวนิทานท้องถิ่นต่าง ๆ 3. กลุ่มสังคม จะเป็นเนื้อหาที่อธิบายถึงภูมิปัญญาหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมท้องถิ่น และ 4. กลุ่มเบ็ดเตล็ด เป็นเนื้อหาที่แต่งขึ้นเฉพาะกิจและใช้ในเฉพาะวาระเท่านั้น เช่น บทบอกบ้าน บทตั้งบ้าน บทลา เป็นต้น

“ใช้ภาษาไทยและภาษาไทยถิ่นอีสานในการขับสวด” จากการศึกษาพบว่ามีการใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการประพันธ์และใช้ในการขับสวดสรภัญญ์อีสาน นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาถิ่นปะปนเพื่อให้เกิดความไพเราะและเป็นที่เข้าใจของคนในท้องถิ่น ลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เข้าใจว่าการสวดสรภัญญ์อีสานได้แบบอย่างหรืออาจได้ทำนองบางประการมาจากส่วนกลางของประเทศ และมีการผสมความเป็นท้องถิ่นของตนเองอย่างพอดีไม่แปลกต่างจนทำให้เกิดความสุนทรีย์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

3.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนามด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบพรรณวิเคราะห์และมุ่งศึกษาในมิติที่ว่าด้วยวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสาน การดำรงอยู่ และการสืบทอด ซึ่งเก็บข้อมูลในปัจจุบัน และไม่ได้เก็บข้อมูลในลักษณะท่วงทำนองตามแนวทางดุริยางศาสตร์ ดังนั้นการที่จะนำไปใช้งานจึงอาจนำไปศึกษาเป็นแนวทางในการค้นคว้าและสืบหาข้อมูลสังคมท้องถิ่นในลักษณะกิจกรรมที่ค้นพบในปัจจุบัน อนึ่งในงานวิจัยนี้เสนอบทสวดสรภัญญ์อีสานไว้ในภาคผนวกซึ่งจะสามารถนำบทสวดเหล่านี้ไปใช้ในการฝึกซ้อมและขับสวดในลำดับต่อไปได้

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในมิติทางท่วงทำนองที่ศึกษาจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่สามารถถึงศึกษาวัฒนธรรมการสวดสรภัญญ์อีสานในมิติของท่วงทำนองว่ามีที่มาอย่างไร และเป็นข้อนำศึกษาว่าท่วงทำนองเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมเดี่ยวหรือวัฒนธรรมร่วมกับการขับสวดของกลุ่มชาติพันธุ์ใดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา แก้วเทพ, สุชาดา พงศ์กิตติวิบูลย์และทิพย์พฐ์ กฤษสุนทร. (2554). สื่อบ้านศึกษาในสายนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- แก้วตา จันทรานุสรณ์. (2543). รายงานวิจัยเรื่อง สรภัญญ์: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิยพรรณ วรรณศิริ.(2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- พระครูอุจิธรรมโมภาส(จรัส สว่างผุย). (2553). การประยุกต์ใช้การสวดสรภัญญ์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. วัฒนธรรมศาสตร์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.

- มานิตย์ โศกค้อ. (2552). รายงานวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บทสวดสรภัญญะบ้านท่าลาด ตำบลแสนสุข อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. อุบลราชธานี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- รุจิรา วงศ์แก้ว. (2533). องค์ประกอบของการร้องสรภัญญะ: ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม บัวศรี. (2537). สรภัญญ์ เพลงขับเพื่อศาสนาและจริยธรรม. สารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 11(2), 8.